

สนค. เดินหน้ายกระดับข้าวไทยสู่มูลค่าสูง ชู 3 กลุ่มรักษ์โลก-สุขภาพ-เรื่องราว ต้นราคาพรีเมียมสูงกว่าข้าวทั่วไปถึง 3 เท่า

นายฉันทพงษ์ จิระเลิศพงษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่า สนค. ได้ดำเนินโครงการศึกษาแนวทางการยกระดับรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสู่สินค้าเกษตรมูลค่าสูง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 เพื่อปรับโครงสร้างการค้าข้าวไทย และขานรับนโยบายข้าวประณีตของนางศุภจี สุธรรมพันธุ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในการเปลี่ยนผ่านจาก “การขายปริมาณ” ไปสู่ “การขายคุณค่า”

ปัจจุบันประเทศไทยใช้พื้นที่ปลูกข้าวสูงถึง 43.3% ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งประเทศ หรือคิดเป็น 74.7 ล้านไร่ ครอบคลุมครัวเรือนเกษตรกรกว่า 4.6 ล้านครัวเรือน (ประมาณ 60% ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งประเทศ) โดยการปลูกข้าวนาปรัง (ข้าวขาว) เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จาก 8 ล้านไร่ ในปี 2564 เป็น 13 ล้านไร่ ในปี 2568 สวนทางกับราคา ทำให้ไทยตกอยู่ในกับดักการผลิตเชิงปริมาณ สนค. จึงผลักดันกลยุทธ์ “ตลาดนำการผลิต” (Demand-Driven) ส่งเสริมการค้าข้าวมูลค่าสูง เพื่อตอบรับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่ยินดีจ่ายส่วนเพิ่มให้กับสินค้าที่ใส่ใจสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดย สนค. จำแนกข้าวมูลค่าสูงเป็น 3 กลุ่มหลัก ตามฟังก์ชันที่ตลาดโลกต้องการ ดังนี้

1. **กลุ่มข้าวรักษ์โลก** มุ่งเน้นกระบวนการผลิตที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ตอบโจทย์มาตรการทางการค้าด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย **ข้าวยั่งยืน** ที่ผลิตตามมาตรฐานสากล (SRP) **ข้าวคาร์บอนต่ำ** ที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (ทั้งก๊าซมีเทน ไนตรัสออกไซด์ และคาร์บอนไดออกไซด์) และ**ข้าวอินทรีย์** ที่ปลอดสารเคมีสังเคราะห์

2. **กลุ่มข้าวเรื่องราว** เน้นคุณค่าจากแหล่งกำเนิดและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ประกอบด้วย **ข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์** (Geographical Indication) หรือ GI ซึ่งปัจจุบันไทยมีข้าวขึ้นทะเบียน GI แล้ว 24 รายการ (เช่น ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ ข้าวสังข์หยดพัทลุง) และ**ข้าวพันธุ์พื้นเมือง/ข้าวดอย** ที่มีรสชาติเอกลักษณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ

3. **กลุ่มข้าวสุขภาพ** รองรับเทรนด์สังคมผู้สูงอายุและคนรักสุขภาพ ประกอบด้วย **ข้าวโภชนาการสูงและข้าวสี** ที่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูง (เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวสีนิล) และ**ข้าวเพื่อสุขภาพ** เช่น ข้าวดัชนีน้ำตาลต่ำ (Low Glycemic index) หรือ Low GI สำหรับผู้ป่วยเบาหวาน หรือข้าวเดิมน้ำมัน

การดำเนินงานที่ผ่านมา

สนค. ได้ลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลเชิงลึกด้านปัญหาอุปสรรคและศักยภาพในด้านการผลิตและการค้าจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้เชี่ยวชาญในทุกภูมิภาคของประเทศ รวมถึงประเทศเวียดนามที่เป็นตัวอย่างการวางนโยบายด้านการพัฒนาข้าวคาร์บอนต่ำ โดยมีข้อค้นพบสำคัญ ได้แก่ (1) ความสำเร็จด้านข้าวคาร์บอนต่ำ กลุ่มแปลงใหญ่เกษตรสมัยใหม่ (ข้าว) ตำบลเดิมบาง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พิสูจน์ว่าเทคนิคเปียกสลับแห้งช่วยลดต้นทุนได้ถึง 17% และเพิ่มผลผลิตได้ 6% (2) เวียดนามเป็นประเทศที่น่าจับตามอง ที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากการขายปริมาณสู่คุณภาพ ด้วยโครงการข้าวคาร์บอนต่ำ 1 ล้านเฮกตาร์ (6.25 ล้านไร่) และมีการส่งเสริมการพัฒนาพันธุ์ข้าวคุณภาพ (3) ข้าวมูลค่าสูงสามารถสร้างราคาพรีเมียม¹ ได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่น ข้าวอินทรีย์สามารถตั้งราคาสูงกว่าข้าวทั่วไปได้ 1.5–3 เท่า ขณะที่ข้าว GI สูงกว่าถึง 1.5–3.4 เท่า และข้าวสีหรือข้าวเพื่อสุขภาพสูงกว่า 1.2–3 เท่า (4) การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานการแปรรูปและการยกระดับโรงสีเป็นกลไกตัวกลางขับเคลื่อน และ (5) ผู้ประกอบการกลางน้ำ ทั้งทำข้าว สหกรณ์ และโรงสี ต้องเผชิญกับ “กับดักสภาพคล่อง” จากระยะเวลารอรับชำระเงินที่ยาวนาน

¹ **ราคาพรีเมียม (Premium Price)** หมายถึง การตั้งราคาสินค้าหรือบริการให้สูงกว่าราคาเฉลี่ยในตลาดหรือสูงกว่าคู่แข่งอย่างจงใจ โดยมุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์ระดับสูง คุณภาพที่เหนือกว่า และตอบสนอง “คุณค่าที่รู้สึกได้” ของผู้บริโภคมากกว่าการคำนวณจากต้นทุนการผลิตเพียงอย่างเดียว

จากการศึกษาตลาดข้าวโลก พบว่า ประเมินความต้องการข้าวมูลค่าสูง ดังนี้ (1) **กลุ่มข้าวรักษ์โลก** โดยเฉพาะ **ข้าวคาร์บอนต่ำ** ขยับเคลื่อนจากมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศคู่ค้า **ข้าวอินทรีย์** คาดว่า ตลาดโลกมีมูลค่า 7,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และจะขยายตัวเป็น 12,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2577 ด้วยอัตราเติบโตเฉลี่ย (CAGR) 4–5% ต่อปี (2) **กลุ่มข้าวอัตลักษณ์และเรื่องราว** เช่น **ข้าวหอม** (Aromatic Rice) มีมูลค่า 12,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คาดว่าเพิ่มขึ้นถึง 20,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2577 ด้วย CAGR 5.1% ต่อปี และ (3) **กลุ่มข้าวสุขภาพ** มีความต้องการสูงสุดในกลุ่มข้าวพรีเมียมที่ 1.0–1.9 ล้านตันต่อปี และมีอัตราเติบโตของตลาดอาหารสุขภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึง 17.4% ในปี 2567–2568 จากแรงหนุนของสังคมผู้สูงอายุและโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

ผลการศึกษาดังกล่าว จะนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย อาทิ **ระดับต้นน้ำ**: การปฏิรูประบบ พันธุ์ข้าวและธรรมาภิบาลการรับรองมาตรฐาน **ระดับกลางน้ำ**: การลดข้อจำกัดด้านสภาพคล่องและโครงสร้าง พื้นฐานการแปรรูป **ระดับปลายน้ำ**: การสร้างอุปสงค์ การคุ้มครองตราสินค้า และการเข้าถึงตลาด เป็นต้น

พันธมิตร 4 หน่วยงาน ดำเนินการคู่ขนานด้วย Big Data และ AI

นอกจากนี้ สนค. ยังได้ร่วมกับพันธมิตร ได้แก่ **กระทรวงเกษตรและสหกรณ์** (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร) **กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม** (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ: GISTDA) และ **กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม** (สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่: BDI) พัฒนาระบบข้อมูลเชิงลึก มีเป้าหมายเพื่อสร้าง “ข้อมูลชุดเดียว” สำหรับใช้บริหารจัดการ อุปสงค์-อุปทานสินค้าเกษตรอย่างเป็นระบบ ผ่านเครื่องมือ **Dashboard คาดการณ์ผลผลิตข้าว** ติดตามสถานการณ์แต่ละพื้นที่ วางแผนการผลิต การตลาด และดูดซับผลผลิตได้อย่างแม่นยำ และได้นำ **เทคโนโลยี AI และแบบจำลอง Prism Model**: (Precision Rice Intelligence for Strategy & Market Model) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์อุปสงค์ข้าวจากตลาดโลก

การดำเนินงานระยะต่อไป

ในระยะถัดไป สนค. เตรียมจัดกิจกรรมศึกษาตลาดศักยภาพ ครั้งที่ 2 ณ เขตบริหารพิเศษฮ่องกง และนครกว่างโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อหารือผู้นำเข้าและสำรวจความต้องการตลาดข้าวพรีเมียม โดยจะเชื่อมโยงกับงาน "THAILAND RICE ROADSHOW 2026" ของกรมการค้าต่างประเทศ ในเดือนกรกฎาคม 2569

ทั้งนี้ สนค. มีกำหนดจัดงานสัมมนาเผยแพร่ผลการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในวันที่ 23 กรกฎาคม 2569 เพื่อขับเคลื่อนมาตรการยกระดับรายได้เกษตรกร และขยายโอกาสทางการค้าข้าวไทยในเวทีโลกอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า

9 กรกฎาคม 2569